

Mire jó a heraldika?

Dr. Körmendi Tamás

ELTE BTK Történeti Intézet

Történelem Segédtudományai Tanszék

2023. június 8.

Mi a heraldika?

Georg Scheibelreiter (2006): a heraldika a címerek, szabályaik és képi ábrázolásaik (az *ars heraldica*) tudománya.

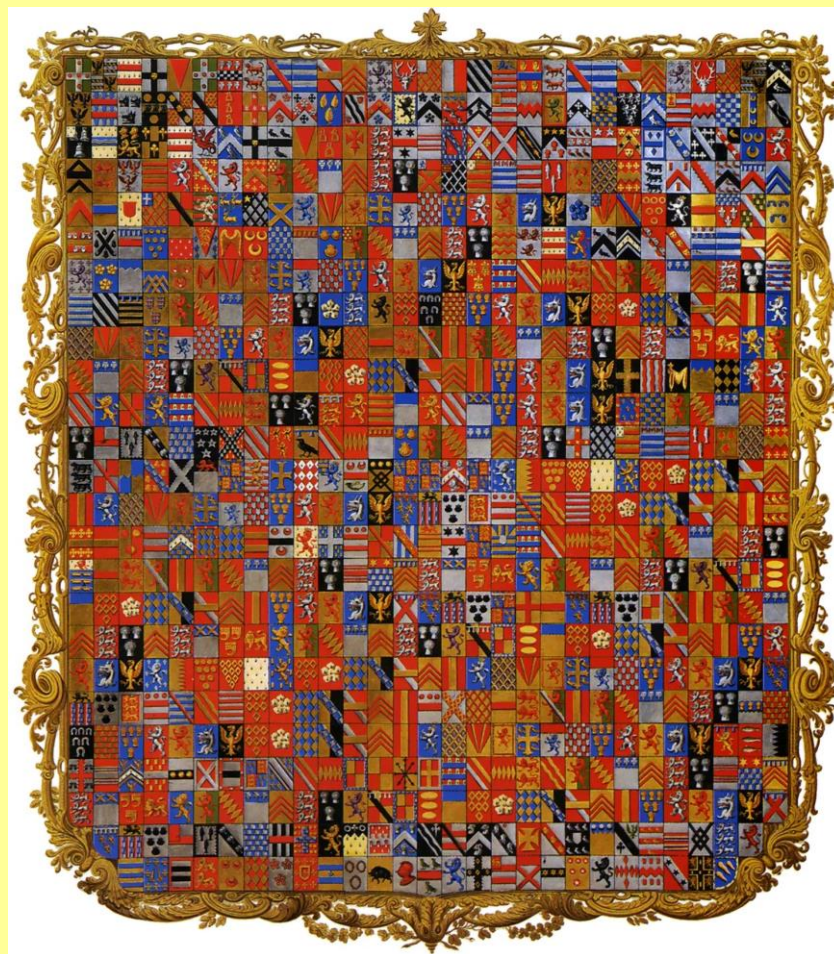
*hari(o)-valt ~ *der im Heer waltende* > herold > heraldika

Michel Pastoureau (1979): a heraldika három műveleti területre osztható:

- címerleírás és –tervezés (*blason*);
- címertörténet (*histoire*);
- címerszimbolika (*symbolique*).

Mi a címer?

Rémi Mathieu (1949): Színes jelvények, amelyek sajátosan jellemzőek egy családra, egy közösségre vagy ritkábban egy személyre, és amelyeknek kialakítása és formája kötött: a címerelmélet (blason) szigorú szabályrendszere köti. A középkori címerek és a már korábban is létező emblémák bizonyos jellegzetességeikben egyértelműen különböznek. Mivel leggyakrabban családok vagy egymással vérrokonságban álló személyek csoportjai használnak címert, általában örökíthetők és örökölhetők. A címerekben használható színek korlátozott számúak. Végül, szinte mindig pajzson ábrázolják őket.

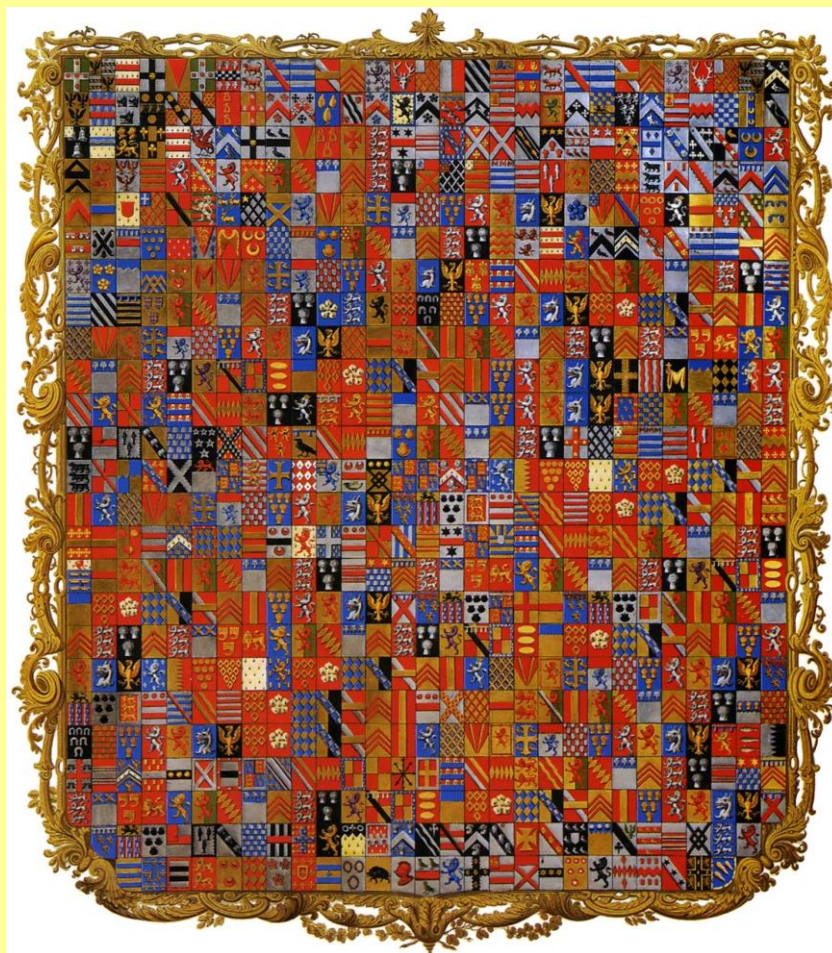
Mi a címer?

Scheibelreiter: A címerek meghatározott szabályok szerint pajzson ábrázolt képek vagy jelvények, amelyeket személyek vagy testületek viselnek. Ezek a jelvények eredetileg egy meghatározott címerviselőhöz kötődtek, anélkül azonban, hogy bármilyen meghatározott jogot biztosítanának számára, vagy másokat abból kizárnának. Eleinte a pajzsra szorítkoztak mint a címer szubsztrátumára, ám a teljes címerhez már a 13. században is hozzátartozott a sisak és a sisakdísz is. Fegyverdíszek minden időben és sokféle kultúrában voltak, ezek esetében mégsem beszélhetünk általánosságban címerekről, csupán címerszerű jelvényekről (wappenähnliche Zeichen). A címer fogalmán a szó valódi értelmében csakis a fentebb definiált, pajzson és sisakon megjelenített jelvényeket értjük, ahogy azok meghatározott feltételek között Nyugat-Európában a 12. századtól elsőként a nemesség körében kifejlődtek, majd továbbterjedtek más társadalmi rétegekre. Az udvari lovagság szokásaira mennek vissza, de számos további hatás is beléjük épült.

Mi a címer?

Konszenzusos definíció: Meghatározott szabályok szerint szerkesztett, többnyire színes (de nem feltétlenül színesen is ábrázolt), jellemzően (ám nem kötelezően) pajzs alakú vagy fő alkotóelemként pajzsot is tartalmazó, képes jelvények, amelyek alkalmasak tulajdonosuk azonosítására.

*George Nugent-Temple-Grenville,
Buckingham 1. örgrófjának címere (1871)*

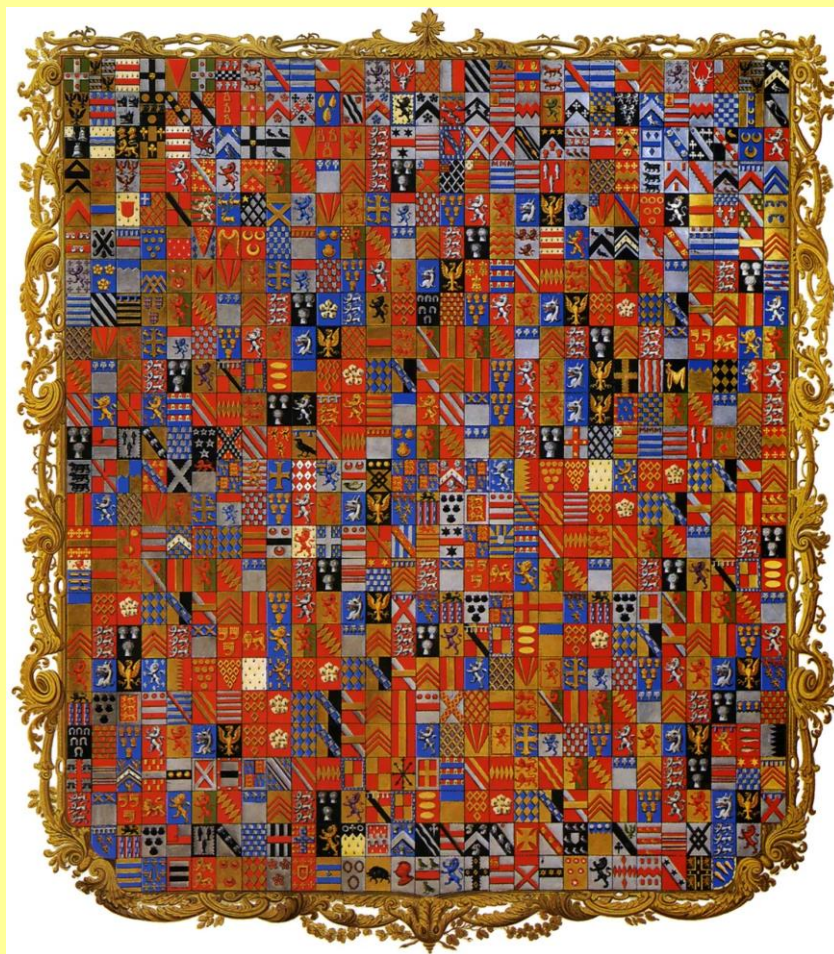

Mi a címer?

Konszenzusos definíció: Meghatározott szabályok szerint szerkesztett, többnyire színes (de nem feltétlenül színesen is ábrázolt), jellemzően (ám nem kötelezően) pajzs alakú vagy fő alkotóelemként pajzsot is tartalmazó, képes jelvények, amelyek alkalmasak tulajdonosuk azonosítására.

Miért problematikus ez rögtön a magyar viszonyokra (is)?

*George Nugent-Temple-Grenville,
Buckingham 1. örgrófjának címere (1871)*

Mi a címer?

- a címerek — meghatározott szabályok szerint szerkesztett, többnyire színes (de nem feltétlenül színesen is ábrázolt), jellemzően (ám nem kötelezően) pajzs alakú vagy fő alkotóelemként pajzsot is tartalmazó, képes jelvények, amelyek alkalmasak tulajdonosuk azonosítására;
- napjainkban elsősorban reprezentációs céllal, ünnepélyes formában, ill. a történelmi múlt vagy történelmi hagyományok megjelenítésére használják;
- kötött tervezési szabályok;
- kötetlen ábrázolásmód;
- ritkán változnak.

Hogyan működik a heraldika?

Michel Pastoureau (1979): a heraldika három műveleti területre osztható:

- címerleírás és –tervezés (*blason*);
- címertörténet (*histoire*);
- címerszimbolika (*symbolique*) → „címermitológia”

Georg Scheibelreiter (2006): megközelítési módok:

- esztétika-művészeti;
- történeti-segédtudományi;
- **dilettáns.**